

Program wsparcia osób bezdomnych

Na lata 2016–2020

Spis treści

2

01 Wprowadzenie

4

02 Definicje

8

03 Diagnoza sytuacji osób bezdomnych na terenie miasta Gdyni

12

04 Zasoby w pracy na rzecz osób bezdomnych

28

05 Zidentyfikowane bariery w obszarze wsparcia osób bezdomnych

34

06 Cele i zadania programu

38

07 Postanowienia końcowe

ZARZĄDZENIE Nr 4819/16/VII/R
PREZYDENTA MIASTA GDYNI
z dnia01.07..... 2016r.

w sprawie przyjęcia do realizacji Programu wsparcia osób bezdomnych na lata 2016-2020 Gdynńskiej Koalicji „W obliczu bezdomności”.

Na podstawie art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446), w związku z art. 17 ust. 1 pkt 1 i art. 48 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 446z późn. zm¹)
zarządza się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się do realizacji „Program wsparcia osób bezdomnych na lata 2016-2020.” Gdynńskiej Koalicji „W obliczu bezdomności” w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszego zarządzenia.

§ 2. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

PREZYDENT MIASTA GDYNI
dr Wojciech Szczurek

¹ zmiany: Dz. U. z 2010 Nr 217 poz. 1427., Dz. U. z 2015r. poz. 693. Poz. 1045, poz. 1240, poz. 1310, poz 1359, poz. 1607, poz. 1830, poz. 1893, Dz. U. z 2016r. poz. 195.

Wprowadzenie

Zmieniająca się dynamicznie rzeczywistość w obszarze społecznym wymusza podejmowanie nowych wyzwań i działań ukierunkowanych na wspieranie osób i rodzin. Dotyczy to również jednego z najbardziej złożonych i trudnych problemów społecznych jakim jest zjawisko bezdomności. Miasto Gdynia od wielu lat jest mocno zaangażowane w badanie przyczyn i skutków bezdomności. Podejmowane są systematycznie próby pionierskich działań, ukierunkowanych na poprawę sytuacji osób bezdomnych. Zwraca się również coraz większą uwagę na wątek efektywnego redukcji szkód wynikających z doświadczania bezdomności.

Programowanie działań w obszarze bezdomności w Gdyni rozpoczęto w 1999 r. Gdynia jako jedno z pierwszych miast dysponowała programem i usystematyzowanymi działaniami w tym obszarze. Stworzony wówczas „model drabinkowy” był pierwszą próbą nowego spojrzenia na proces rozwiązywania problemu bezdomności, który zapoczątkował myślenie o hierarchicznym, opartym na wzajemnej relacji współdziałaniu osoby bezdomnej z profesjonalistą udzielającym wsparcia. Programowane w latach następnych działania, nakierowane były na dostosowanie gdyńskiego systemu wsparcia do konkretnych grup tworzących populację osób bezdomnych – zwłaszcza do osób uzależnionych od alkoholu oraz osób bezdomnych w podeszłym wieku. Jeden z wcześniejszych dokumentów programowych akcentował również rolę profilaktyki bezdomności.

Aktualne podejście do planowania interwencji w obszarze problematyki bezdomności kładzie nacisk na wypracowywanie innowacji, podniesienie efektywności działań całego systemu i poszczególnych jego elementów. Niezbędne jest również zapewnienie w trakcie realizacji programu partycypacji możliwie najszerszego grona interesariuszy – w szczególności zaangażowania w dialog samych osób bezdomnych. Ostatnie lata zaowocowały wieloma działaniami o charakterze projektowym również na poziomie ogólnopolskim. W ramach tych projektów dopracowywano standardy usług, modele oraz narzędzia pracy z osobami doświadczającymi bezdomności. Jednym z kierunków nowego oddziaływania na problem bezdomności jest model tzw. „palety usług” oraz próba zaszczepienia na polskim gruncie metody „housing first” – mieszkanie najpierw. Gdynia ma również swój znaczący wkład i dorobek w dochodzeniu do wspomnianych standardów działań.

Program wsparcia osób bezdomnych w swoich założeniach jest zbieżny z treściami Gminnego Standardu Wychodzenia z Bezdomności, który obecnie jest rekomendowany do wdrożenia w Polsce. Celem głównym wspomnianego Standardu jest podniesienie skuteczności systemu rozwiązywania i łagodzenia skutków problemu bezdomności. Cel ten osiągnąć powinien być poprzez opracowanie i wdrożenie standardów usług skierowanych do ludzi bezdomnych i zagrożonych bezdomnością. Gminny Standard opracowany został w taki sposób, aby jego elementy można było włączać do Gminnych Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych i innych dokumentów planistycznych. Standard ten powinien zawierać elementy nowej metodyki pracy socjalnej jak np. streetworking w bezdomności, a także ścieżkę proceduralną aktywizacji osoby bezdomnej od noclegowni do lokalu socjalnego wraz z określeniem ścisłych zasad współpracy samorządu gminnego z lokalnymi organizacjami pozarządowymi.¹

Opracowany Program uwzględnia ideę deinstytucjonalizacji usług w obszarze społecznym, integrację zasobów i polityk miejskich na rzecz rozwiązywania konkretnych problemów i zaspokajania potrzeb mieszkańców miasta oraz ideę budowania polityk społecznych opartych o fakty i dowody.

¹ www.pfwb.org.pl/projekty/gminny-standard-wychodzenia-z-bezdomnosci/ - opis projektu

02

Definicje

01

„Osoba bezdomna to „osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowana na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych, a także osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym i zameldowana na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania.”²

Definicja bezdomności wg Ustawy o pomocy społecznej z dn. 12 marca 2004 r. (art. 6 pkt 8)

² Art. 6 pkt 8 Ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (Dz.U. Nr 64, poz. 593)

02

„Osoba bezdomna to taka, która z różnych przyczyn, wykorzystując własne możliwości i uprawnienia, czasowo lub trwale nie jest w stanie zapewnić sobie schronienia spełniającego minimalne warunki pozwalające uznać je za pomieszczenie mieszkalne.

Miejsce spełniające warunki mieszkalne to takie, które nadaje się do stałego przebywania bez narażania zdrowia, i które umożliwia zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych: noclegu, zachowania higieny osobistej, sporządzania posiłków.”³

Definicja bezdomności wypracowana przez Pomorskie Forum na rzecz Wychodzenia z Bezdomności

³ Przeformułowana definicja zaproponowana przez A. Przymeńskiego, w: Przymeński A., *Bezdomność – społeczno-ekonomiczne uwarunkowania zjawiska na przykładzie Poznania*, Praca Socjalna 1997 nr 3, za: M. Dębski, P. Olech, *Portret zbiorowości ludzi bezdomnych województwa pomorskiego*, Gdańsk 2005/2006.

„Europejska Federacja Narodowych Organizacji Pracujących na rzecz Ludzi Bezdomnych FEANTSA opracowała typologię bezdomności i wykluczenia mieszkaniowego nazywaną ETHOS. Punktem wyjścia dla Typologii ETHOS jest założenie, że istnieją trzy domeny, które konstytuują „dom”. Brak którejś z domen oznacza bezdomność.

Posiadanie domu oznacza posiadanie odpowiedniego schronienia (przestrzeni) przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi (domena fizyczna), w którym można zachować prywatność i czerpać satysfakcję z relacji społecznych (domena społeczna) i do którego zajmowania posiada się tytuł prawny (domena prawna).

Wykluczenie z jednej lub kilku domen wyznacza cztery podstawowe kategorie koncepcyjne, które należy rozumieć jako bezdomność lub wykluczenie mieszkaniowe:

- 01/ brak dachu nad głową (1–2),
- 02/ brak mieszkania (3–7),
- 03/ niezabezpieczone mieszkanie (8–10)
- 04/ nieodpowiednie mieszkanie (11–13).

ETHOS zatem jest klasyfikacją ludzi bezdomnych według ich warunków/ sytuacji mieszkaniowej. Cztery główne kategorie koncepcyjne są podzielone na 13 typów operacyjnych, które mogą być wykorzystywane do wielu celów np. opisywania populacji ludzi bezdomnych a także projektowania, monitorowania i ewaluacji polityki i oddziaływań wobec tego zjawiska.”⁴

Definicja Europejskiej Federacji Narodowych Organizacji Pracujących na rzecz Ludzi Bezdomnych FEANTSA

⁴ www.bezdomnosc.edu.pl/content/category/6/16/26/

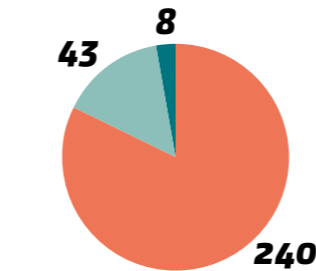
03

Diagnoza sytuacji osób bezdomnych na terenie miasta Gdyni

Diagnoza sytuacji osób bezdomnych w Gdyni budowana jest w oparciu o trzy źródła danych, wiedzy:

- 01/ Wyniki cyklicznych badań socjodemograficznych realizowanych w województwie pomorskim przy współpracy z Pomorskim Forum Na Rzecz Wychodzenia z Bezdomności (w tym również w Gdyni),
- 02/ Dane gromadzone przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w systemie POMOST,
- 03/ Raporty pracowników zaangażowanych w działania na rzecz osób bezdomnych (interpretacja profesjonalistów, ekspertów itp.).

AD 01/ PORTRET ZBIOROWOŚCI GDYŃSKICH OSÓB BEZDOMNYCH - 2015 R.

bezdomych w różnego rodzaju placówkach
 bezdomych w miejscach niemieszkalnych
 bezdomych w szpitalach

Ostatnie badanie socjodemograficzne zrealizowane w 2015 r. (badanie o charakterze „stop-klatki”, przeprowadzone w ciągu 5 dni w oparciu o kwestionariusz wywiadu na terenie Gdyni) ujawniło **240** bezdomnych gdynian przebywających w różnego rodzaju placówkach (ogrzewalniach, noclegowniach, schroniskach), natomiast w miejscach niemieszkalnych odnotowano **43** osoby.

8 osób przebywało w szpitalach, z których większość po hospitalizacji trafiła do placówek oferujących schronienie.

Badanie również adresowane było do osób pozostających w bezpośrednim zagrożeniu bezdomnością, czyli do osób, które znajdują się w pierwszej fazie reintegracji mieszkaniowej (w mieszkaniach treningowych, chronionych, wynajmowanych), tuż po opuszczeniu schronisk, noclegowni i ogrzewalni.

Osób w mieszkaniach wspieranych na terenie Gdyni odnotowano **68**

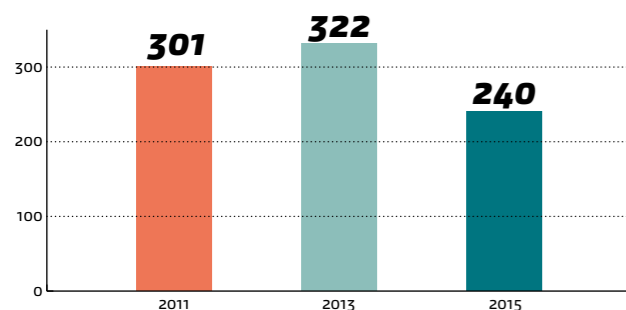
natomiast **91** osób przebywało na terenie ogródków działkowych w altanach, które w większości przypadków zaadoptowane są do podstawowych standardów mieszkalnych.

MIEJSCE PRZEBYWANIA GDYŃSKIEJ OSOBY BEZDOMNEJ W LATACH 2003-2015

Miejsce przebywania gdynskiej osoby bezdomnej	2003		2005		2007		2009		2011		2013		2015	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Placówka (ogrzewalnia, noclegownia, schronisko)	216	49,9	243	54,9	216	52,2	280	53,5	301	51,7	332	59	240	51
Działki i altany	111	25,6	156	35,2	122	29,5	126	24,1	108	21,7	93	17	91	19
Miejsca niemieszkalne	76	17,6	32	7,2	37	8,9	70	13,4	88	11,9	32	6	43	9
Szpital	15	3,5	6	1,4	2	0,5	11	2,1	18	3,1	5	1	8	3
Zakład Penitencjarny	10	2,3	6	1,4	6	1,4	8	1,5	13	2,2	7	1	-	-
Mieszkania wspierane (chronione, wynajmowane, treningowe)	-	-	-	-	31	7,5	24	4,6	52	8,9	26	5	68	14
Kątem u znajomych	5	1,2	-	-	-	-	4	0,8	2	0,3	19	3	-	-
Inne + brak danych	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	47	8	20	4
Ogółem	433	100	443	100	414	100	523	100	582	100	561	100	470	100

Ogólna liczba bezdomnych gdynian zidentyfikowanych podczas badania socjodemograficznego wyniosła:

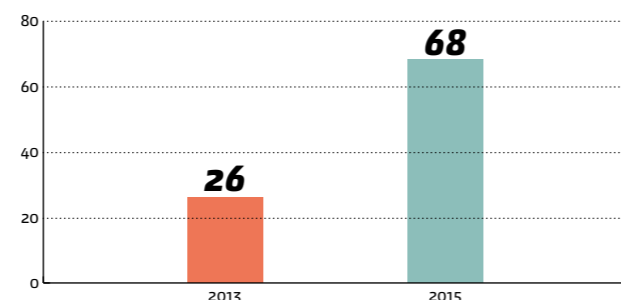
291

Liczba osób przebywających w placówkach w latach 2011-2015

Ogólna liczba gdynian w bezpośrednim zagrożeniu bezdomnością (pierwsza faza reintegracji mieszkaniowej, lokale substandardowe) wyniosła:

159

Liczba osób przebywających w mieszkaniach wspieranych w latach 2013-2015

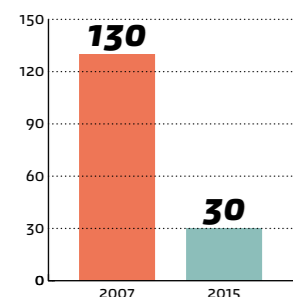
W odniesieniu do danych z 2011 i 2013 roku znacznie spadła liczba osób przebywających w placówkach, z odpowiednio **301 i 322** do **240**.

Znacząco wzrosła liczba osób przebywających w mieszkaniach wspieranych (**26 do 68 osób**), tym samym nastąpił planowany efekt przesunięcia z form wsparcia instytucjonalnego do indywidualnego wsparcia mieszkaniowego (element deinstytucjonalizacji).

Spadła nieco liczba osób przebywających na działkach w altanach.

Trudno określić stałą tendencję statystyczną w odniesieniu do osób przebywających w miejscach niemieszkalnych. Na tę grupę osób profesjonaliści mają stosunkowo niewielki wpływ. Częste przebywanie na ulicy, w klatkach schodowych czy pustostanach wiąże się ze złą kondycją psychiczną (w tym z zaburzeniami psychicznymi) lub zaawansowaną chorobą alkoholową.

Powyższe ujęcie tabelaryczne nie ilustruje jeszcze jednego ważnego faktu, mianowicie nastąpił znaczący spadek liczby dzieci przebywających w rodzinach doświadczających bezdomności. W badaniu socjodemograficznym z 2007 roku odnotowano ponad **130** dzieci przebywających w rodzinach doświadczających bezdomności, natomiast w roku 2015 takich dzieci było zaledwie **30**.

Liczba dzieci przebywających w rodzinach doświadczających bezdomności w latach 2007 i 2015

AD 02/ DANE MOPS - ELEKTRONICZNY SYSTEM POMOST

Liczba osób bezdomnych w Gdyni od kilku lat kształtuje się na podobnym poziomie. Ze wsparcia Zespołu ds. Bezdomnych MOPS w Gdyni w roku 2015 skorzystało narastająco 636 środowisk (734 osoby). W odniesieniu do lat poprzednich przynosi to niewielki wzrost - w 2008r. było 580 środowisk (713 osób). Z danych generowanych przez system POMOST wynika, że w tym czasie nie zmieniła się znacząco liczba osób (potwierdzenie tendencji z badań socjodemograficznych). Jednakże znaczące zmiany obserwowane są w ich stanie psychofizycznym, kondycji zdrowotnej mocno powiązanej z kwestiami starzenia się i uzależnieniami. Ten fakt przełożył się na większą liczbę osób przebywających w schroniskach. W 2008 r. osób w schroniskach było narastająco 290 a w 2013 - 431 osób (o 49% więcej). Największy wzrost nastąpił u osób bezdomnych, których głównym problemem było uzależnienie od alkoholu. W 2008 r. takich osób było 212 a w 2015 r. już 340 (60% więcej). W dalszym ciągu obserwuje się tendencję starzenia się populacji osób bezdomnych korzystających z pomocy społecznej. W przedziale wiekowym powyżej 55 r. życia jest obecnie 359 osób gdy w roku 2008 zanotowano ich zaledwie 135 (wzrost o 166% procent).

AD 03/ RAPORTY PROFESJONALISTÓW

Z informacji przekazywanych przez streetworkerów i pracowników socjalnych Zespołu ds. Bezdomnych wynika, iż w miejscach niemieszkalnych przebywa na stałe ok. 150 osób (głównie altany ogrodowe) z czego ok. 50 to środowiska najtrudniejsze (pustostany, klatki schodowe, miejsca publiczne). Podane liczby od kilku lat pozostają na podobnym poziomie. Poważną kwestią podnoszoną przez pracowników socjalnych jest problem osób bezdomnych przejawiających zaburzenia psychiczne. Na dzień dzisiejszy takich osób jest ok. 20.

Większość osób bezdomnych przebywa w schroniskach - ok. 350.

Ok. 80 osób

uczestniczy w Indywidualnym Programie Wychodzenia z Bezdomności, projekcie socjalnym „Utrecht”, którego zasadniczym celem jest wsparcie w wynajmie mieszkania lub pokojów na rynku wtórnym wszystkich osób bezdomnych, które wyrażają wolę opuszczenia placówek i tych, które tracą miejsce zamieszkania.

04

Zasoby w pracy na rzecz osób bezdomnych

POMOC SPOŁECZNA

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Gdyni

Jednostki organizacyjne gminy stanowią jeden z ważniejszych zasobów wykorzystywanych w pracy z osobami bezdomnymi i zagrożonymi bezdomnością. Miasto Gdynia wskazała MOPS jako główną instytucję koordynującą działania w obszarze wsparcia społecznego w tym w obszarze wsparcia osób bezdomnych.

ZESPÓŁ DS. BEZDOMNYCH MOPS - GDYNIA UL. DZIAŁOWSKIEGO 11, OD 01.07.2016 CENTRUM REINTEGRACJI I INTERWENCJI MIESZKANIOWEJ

Obecnie w skład Zespołu wchodzi **8 pracowników socjalnych** (z których 4 osoby realizują pogłębioną pracę socjalną)⁵, **2 pracowników socjalnych realizujących Intensywną Pracę Socjalną, 2 pracowników ds. realizacji świadczeń, 2 streetworkerów, prawnik i kierownik**. Głównym zadaniem Zespołu jest udzielenie kompleksowej pomocy osobom bezdomnym zamieszkałym lub przebywającym na terenie Gdyni. Zespół zajmuje się również analizą i oceną zjawiska bezdomności na terenie Gdyni oraz podejmuje działania zmierzające do poprawy ich sytuacji.

Skład zespołu ds. bezdomnych MOPS

Dotychczasowa 10 letnia działalność Zespołu ds. Bezdomnych, zdobyte doświadczenie, literatura oraz badania naukowe dowodzą, iż aby skutecznie wspierać osoby bezdomne w wychodzeniu z bezdomności, konieczne jest tworzenie, udostępnianie i wspieranie odpowiednich warunków mieszkaniowych (w różnych formach), w których dalej będzie przebiegał proces reintegracji. Myślą przewodnią zaangażowania Zespołu jest teza że „pomaganie osobom bezdomnym nie polega na umieszczaniu ich w schroniskach”. Międzynarodowe programy i projekty społeczne takie jak „Housing first” i „Utrecht” zakładają wielopłaszczyznowe podejście do pracy z osobami bezdomnymi i procesu wychodzenia z bezdomności. W pierwszej kolejności koncentrują się na zapewnieniu osobie bezdomnej bezpiecznego miejsca przebywania (wynajęcie mieszkania, pokoju), oraz zakładają intensywną pracę w kierunku aktywizacji zawodowej i włączenia osób bezdomnych w lokalne życie społeczne. Wpisują się w proces deinstytucjonalizacji tzn. główny nurt pomocy w wychodzeniu z bezdomności jest ukierunkowany na wyjście z instytucji – schroniska i zamieszkanie poza nim. Plan pomocy opiera się na zasobach klienta i jest indywidualny.

⁵ Gdyński model organizacyjny pracy socjalnej oparty o tzw. 3 poziomy oddziaływania: regularna praca socjalna, pogłębiona praca socjalna i intensywna praca socjalna. Szerszy opis znajduje się w publikacjach *Asystentura rodziny analiza efektywności specjalizacji pracy socjalnej w kontekście projektu systemowego MOPS w Gdyni* red. Małgorzata Szpunar, Gdynia 2011 lub *Rodzina bliżej siebie, Asystentura rodziny - nowatorska metoda pomocy społecznej w Polsce* red. Małgorzata Szpunar, Gdynia 2011

nie do niego dopasowywany poprzez aktywne działania środowiskowe, zmierzające do utrwalania samodzielności. Proces deinstytucjonalizacji doskonale sprawdza się w innych formach wsparcia takich jak np. Rodzinne Domy Dziecka czy Rodzinne Domy Pomocy Społecznej. Istotny w procesie jest również czynnik ekonomiczny. Działania realizowane w MOPS Gdynia w postaci Indywidualnych Programów Wychodzenia z Bezdolności, projektu „Utrecht” czy też mieszkań wspólnotowych dowodzą, iż udzielane wsparcie jest o połowę tańsze niż tradycyjne w schroniskach.

Nowe Centrum zastępujące dotychczasowy Zespół ds. Bezdolnych będzie działało w dwóch płaszczyznach:

- 01/ **Interwencyjno-aktywizacyjnej** – której głównym zadaniem będzie podejmowanie działań zabezpieczających najpilniejsze potrzeby osób i rodzin wraz z planem ich aktywizacji lub organizacją właściwej opieki.
- 02/ **Integracyjno-prewencyjnej** – mającej na celu utrwalenie procesu deinstytucjonalizacji wraz z wątkami profilaktyki i organizacji narzędzi wsparcia.

CZTERY DZIELNICOWE OŚRODKI POMOCY SPOŁECZNEJ

Ośrodki są odpowiedzialne za pierwszy kontakt z klientem, wsparcie indywidualne, wsparcie rodzin, planowanie pomocy dla klienta w zależności od problemu: począwszy od pracy socjalnej, pomocy finansowej, rzeczowej, poprzez wsparcie specjalistyczne, poradnictwo, usługi opiekuńcze, po skierowanie do odpowiedniej placówki. Wsparcie w środowisku na rzecz klientów koncentruje się wokół modelu pracy socjalnej (tzw. trójpodziału pracy socjalnej) oraz dwóch pionów specjalizacyjnych: wsparcia dziecka i rodziny oraz wsparcia seniorów i osób niepełnosprawnych.

Zróżnicowanie poziomów pracy socjalnej ma na celu podniesienie celowości i adekwatności oddziaływania pracowników socjalnych w stosunku do osób objętych wsparciem. Jest to również instrument zwiększenia udziału aktywnych form integracji społecznej w ogóle stosowanych form pomocy. **Pośród działań DOPS najistotniejsze w obszarze bezdolności lub zagrożenia bezdolnością są:**

- 01/ **Współpraca na rzecz profilaktyki bezdolności** – podejmowanie prób zatrzymania procesu wchodzenia w bezdolność w środowisku poprzez wczesne wykrywanie zagrożeń związanych z zadłużaniem się (skala zagrożenia bezdolnością)
- 02/ **Działania wspierające na rzecz reintegracji osób bezdolnych w powrocie do środowiska** (praca na rzecz wzrostu i utrwalania pozytywnych zachowań społecznych)
- 03/ **Realizacja działań Intensywnej Pracy Socjalnej i Doradztwa Osób Niepełnosprawnych**

GINNA KOMISJA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH

Od 01.01.2015r. operatorem pod względem finansowym, prawnym i merytorycznym jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Gdyni.

Dane statystyczne oraz praktyka wsparcia osób bezdolnych wskazuje na wysoki odsetek osób w tej grupie, które spożywają alkohol w sposób ryzykowny bądź są od niego uzależnione. W świetle tych faktów Komisja jest istotnym elementem oddziaływania na osoby uzależnione i wielu przypadkach jej postępowanie wspomaga proces leczenia. **W odniesieniu do zadań ujętych w Programie ważnymi zadaniami realizowanymi przez Komisję są:**

- 01/ **Realizacja procedury kierowania osób na przymusowe leczenie odwykowe** (w tym kierowanie na badanie biegłych) - stwierdzenie bądź nie uzależnienia od alkoholu.
- 02/ **Inicjowanie działań profilaktycznych oraz wspieranie i integracja społeczna** osób uzależnionych od alkoholu, w tym osób bezdolnych.
- 03/ **Tworzenie gminnych programów profilaktycznych** oraz nadzór nad ich realizacją.
- 04/ **Budowanie koalicji osób i instytucji** działających na rzecz osób uzależnionych od alkoholu i ich rodzin.
- 05/ **Organizowanie szkoleń** dla członków Komisji i koalicjantów.

CENTRUM USŁUG OPIEKUŃCZYCH

Jednostka odpowiada za koordynację i monitoring realizacji usług wspierająco-opiekuńczych dla osób starszych oraz niepełnosprawnych wymagających pomocy w miejscu zamieszkania.

W związku ze starzeniem się populacji osób bezdolnych i pogarszającą się ich kondycją zdrowotną istnieje konieczność zorganizowania i dostosowania usług opiekuńczych. Obecnie usługi opiekuńcze realizowane są w środowiskach, jednak istnieje konieczność rozszerzenia tej formy pomocy w szczególności w stosunku do osób bezdolnych, które opuściły schroniska i instytucjonalne formy wsparcia. Dotyczy to również osób zamieszkałych na terenie ogródków działkowych.

Działania Centrum prowadzone są w oparciu o Gdyniński standard usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania, dokument przyjęty Zarządzeniem Prezydenta Miasta Gdyni Nr 2073/11/VI/R z dnia 24 maja 2011 roku.

WSPARCIE OSÓB BEZDOLNYCH W ZAKRESIE ZAPEWNIENIA SCHRONIENIA (W TYM INTERWENCYJNEGO SCHRONIENIA) I WYŻYWIENIA.

Łącznie Gdynia dysponuje czterema schroniskami dla osób bezdolnych. Dodatkowo podpisano umowę z 5 organizacjami prowadzącymi schroniska na terenie Trójmiasta i poza nim, do których w razie potrzeby kierowane są osoby bezdolne.

Gdynia dysponuje

220
miejscami dla osób bezdolnych

395

miejsc dla bezdomnych łącznie z miejscami objętymi umowami MOPS (bez miejsc interwencyjnych)

Na przełomie lat, liczba miejsc kontraktowanych przez MOPS w Gdyni systematycznie wzrasta co jest odzwierciedleniem pogarszającej się sytuacji zdrowotnej i demograficznej osób bezdomnych. Skutkiem takiej sytuacji jest częstsze i dłuższe przebywanie osób bezdomnych w profilowanych schroniskach, dostosowanych do indywidualnych potrzeb. Należy również podkreślić, iż zwiększenie ilości miejsc przekłada się na większy koszt udzielanego wsparcia w tym zakresie. Łączny koszt placówek kontraktowanych (przetargi i konkursy) w roku 2008 wyniósł – 1 007 223 zł a w roku 2015 – 2 634 997 (ponad dwukrotny wzrost nakładów na ten cel). Koszty funkcjonowania schronisk będących jednostkami organizacyjnymi MOPS w 2008 r. wyniosły 1 048 975 zł a w roku 2013 – **1 795 136 zł.** (są to koszty bez obsługi finansowo-kadrowej). W roku 2015 zmienił się sposób wyliczania kosztów funkcjonowania schronisk TOO i ZO (włączono wydatki na obsługę finansowo-kadrową) i w roku 2015 wyniósł 2 528 955 zł

Placówki prowadzone przez gminę (Mops)

TYMCZASOWY OŚRODEK OPIEKUŃCZY, GDYNIA UL. CHWARZNIĘSKA 93

Placówka dysponuje 89 miejscami dla bezdomnych mężczyzn. Obecnie trwa proces specjalizacji usług realizowanych w placówce ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb osób bezdomnych w podeszłym wieku i osób z różnorodnymi niepełnosprawnościami (fizycznymi i psychicznymi). Planowana jest inwestycja przebudowy obiektu w którym realizowane są usługi. Docelowo liczba miejsc w przebudowanej placówce, realizującej specjalistyczne wsparcie opiekuńczo-pielęgnacyjne planowana jest na 54.

ZESPÓŁ OPIEKUŃCZY (SCHRONISKO DLA BEZDOMNYCH KOBIEC), GDYNIA UL. FREDRY 3

Zespół dysponuje 36 miejscami dla bezdomnych kobiet w szczególności wymagających zwiększonej całodobowej opieki wynikającej z ich niepełnosprawności, chorych psychicznie (bez ostrych objawów), uzależnionych od alkoholu. Obecnie trwają prace nad zaprojektowaniem nowych funkcji placówki w odniesieniu do zmieniającej się sytuacji demograficznej w grupie bezdomnych kobiet i ich potrzeb.

PLACÓWKI PROWADZONE PRZEZ ORGANIZACJE POZARZĄDOWE WYŁONIONE W DRODZE KONKURSU LUB PRZETARGU:

Podmiot realizujący	Liczba miejsc
01/ Schronisko dla bezdomnych osób i rodzin na terenie Gdyni ul. Leszczynki 153	55
02/ Schronisko dla Osób Bezdomnych wraz z Punktem Interwencji Noclegowej – Gdynia ul. Janka Wiśniewskiego 24	40
03/ Punkt Interwencji Noclegowej – Gdynia ul. Janka Wiśniewskiego 24	20
04/ Schronisko wraz z opieką dla osób starszych, niepełnosprawnych w szczególności będących osobami bezdomnymi – Nowy Staw ul. Mickiewicza 32	20
05/ Schroniska dla mężczyzn wymagających zwiększonej opieki i wsparcia w codziennym funkcjonowaniu AGAPE w Borowym Młynie, Szawałdzie i Sztumie	70
06/ Schronisko dla mężczyzn wymagających wsparcia w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej, Pro Bono ul. Orzechowa 15 w Baninie	10
07/ Schronisko dla mężczyzn wymagających opieki i wsparcia w codziennym funkcjonowaniu – Bełchatowskie Centrum Pomocy Bliźniemu ul. Czaplinska 19B w Bełchatowie	30
08/ Schronisko dla bezdomnych kobiet i matek z dziećmi „Prometeusz” ul. Sucharskiego 1, 80-601 Gdańsk.	15
09/ Schronisko dla bezdomnych mężczyzn wymagających opieki i wsparcia w codziennym funkcjonowaniu Towarzystwa Pomocy im. Św. Brata Alberta, ul Równa 14 i ul Starowiślna 3 w Gdańsku	30
Suma	290

Wsparcie doraźne osób bezdomnych

POMOC RZECZOWA I ŻYWIENIOWA ŚWIADCZONA PRZEZ ZARZĄD MIEJSKI POLSKIEGO KOMITETU POMOCY SPOŁECZNEJ W GDYNI, UL. MORSKA 217 W GDYNI.

Zadania realizowane przez Stowarzyszenie polegają głównie na dostarczeniu pomocy rzeczowej i żywnościowej osobom potrzebującym w tym bezdomnym. Jest również możliwość zgłoszenia zapotrzebowania na używane meble, sprzęt AGD i RTV, które pozyskiwane są od darczyńców.

POMOC ŻYWIENIOWA ŚWIADCZONA PRZEZ ZWIĄZEK STOWARZYSZEŃ BANK ŻYWNOŚCI W TRÓJMIEŚCIE

Współpraca z organizacją trwa od wielu lat i niesie wymierne wsparcie zapobiegające problemowi niedożywienia osób i rodzin. Przedstawiciele Banku koordynują wszelkimi Pro-

gramami dystrybuującymi żywność dla najuboższych mieszkańców regionu. Ze wsparcia Banku do 30.06.2015r. skorzystało już ok. 180 osób bezdomnych.

DOM POMOCY SPOŁECZNEJ W GDYNI

Dom znajduje się przy ul. Pawiej 31, jest jednostką organizacyjną miasta Gdyni na prawach powiatu, finansowaną w formie jednostki budżetowej. Przeznaczony jest dla **79 osób** w podeszłym wieku oraz przewlekle somatycznie chorych. Decyzję o umieszczeniu w Domu wydaje z upoważnienia Prezydenta Miasta Kierownik Zespołu ds. Wsparcia Seniorów i Osób Niepełnosprawnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Gdyni. Trafiają do niego również osoby bezdomne wymagające całodobowej opieki i pielęgnacji.

WYDZIAŁY URZĘDU MIASTA WSPIERAJĄCE SYSTEM POMOCY OSOBOM ZAGROŻONYM BEZDOMNOŚCIĄ I OSOBOM BEZDOMNYM

Wydział Zdrowia

Zajmuje się organizacją ochrony zdrowia na szczeblu gminnym. Do jego zadań należy min. opracowywanie i realizacja oraz ocena efektów programów polityki zdrowotnej wynikających z rozpoznanych potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców gminy. W ramach tych działań od 2007 gmina finansuje program p.t. „**Badania profilaktyczne w zakresie wykrywania chorób układu oddechowego, schorzeń chirurgiczno - dermatologicznych dla osób bezdomnych przebywających na terenie Gdyni**”. Program realizuje obecnie dwóch świadczeniodawców tj. SP ZOZ Miejska Stacja Pogotowia Ratunkowego i Szpital Św. Wincentego a Paulo Spółka z o.o. (obecnie Szpitale Wojewódzkie w Gdyni Sp. z o.o.). Placówki te działają w systemie opieki całodobowej. W 2014 roku programem profilaktycznym objęto 130 osób, w 2015 roku zaplanowano środki dla takiej samej liczby osób. Wydział Zdrowia zajmuje się także wydawaniem decyzji potwierdzających prawo do świadczeń opieki zdrowotnej dla osób nieubezpieczonych. W 2014 roku z tego prawa skorzystało około 150 osób bezdomnych przebywających na terenie Gminy Gdynia.

Wydział Spraw Społecznych

Odpowiedzialny jest m.in. za gospodarowanie mieszkaniowym zasobem Gminy, przyznawanie dodatków mieszkaniowych, świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego, prowadzenie spraw związanych z wynajmem lokali mieszkalnych oraz lokali socjalnych

realizacją wyroków eksmisyjnych. W świetle nowej polityki mieszkaniowej miasta Wydział Spraw Społecznych jest ważnym narzędziem w gospodarowaniu zasobem mieszkaniowym gminy, wspomagającym realizację takich idei jak m.in. mieszkanie zamiast schroniska oraz zadań związanych z zaspokojeniem potrzeb mieszkaniowych imigrantów (w tym uchodźców). Ważnym wątkiem współpracy systemu pomocy społecznej i Wydziału Spraw Społecznych jest również obszar usamodzielniania wychowanków rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych. Ponadto Wydział dysponuje informacjami dotyczącymi zadłużeń lokalowych co stanowi istotny element diagnostyki profilaktyki bezdomności.

Wydział Zarządzania Kryzysowego i Ochrony Ludności

Jest komórką właściwą w sprawach zarządzania kryzysowego i prowadzi sprawy wynikające z ustaw: o zarządzaniu kryzysowym, o powszechnym obowiązku obrony, o ochronie przeciwpożarowej oraz o stanach nadzwyczajnych, m.in.: organizowanie systemu łączności, alarmowania i współdziałania między podmiotami uczestniczącymi w działaniach ratowniczych na obszarze miasta, budowanie, utrzymanie i konserwacja systemu monitoringu wizyjnego miasta (monitoringów lokalnych). W sytuacji utrzymujących się niekorzystnych zjawisk atmosferycznych lub klęsk żywiołowych Wydział stanowi centrum koordynacji wszelkich działań interwencyjnych. W odniesieniu do zjawiska bezdomności w sytuacjach niskich temperatur, pożarów, podtopień Wydział jest istotnym elementem systemu ratunkowego dla osób przebywających w przestrzeniach niemieszkalnych.

WSPÓŁPRACA ZE SŁUŻBAMI PORZĄDKOWYMI I ORGANAMI ŚCIGANIA

Straż Miejska

Współpraca ze Strażą Miejską polega w szczególności na wspólnym monitorowaniu miejsc niemieszkalnych z pracownikami Zespołu ds. Bezdomnych (w szczególności ze streetworkerami). W ubiegłym roku wykonano blisko 90 wspólnych wyjazdów mających na celu podjęcie interwencji w stosunku do osób bezdomnych znajdujących się w szczególnie niebezpiecznych i zagrażających zdrowiu i życiu miejscach. Bardzo często interwencje kończyły się przewozem osób do schronisk lub wezwaniem służb medycznych. Bardzo dobrze rozwinięta jest również współpraca w zakresie przepływu informacji, identyfikacji nowych miejsc przebywania osób bezdomnych. Rozwijana jest również wzajemna edukacja pomiędzy pracownikami. Straż Miejska uczestniczyła we wszystkich działaniach mających na celu diagnozowanie problemu bezdomności w Gdyni.

Policja

Współpraca z Policją w zakresie pracy z osobami bezdomnymi polega w głównej mierze na wspólnym monitorowaniu (szczególnie w okresie zimowym) miejsc przebywania osób bezdomnych, wymianie informacji odnośnie miejsc przebywania osób bezdomnych, weryfikowaniu tożsamości osób nieznanymi, asyście Policji przy podejmowaniu interwencji itp. Policja uczestniczyła również we wszystkich działaniach mających na celu diagnozowanie problemu bezdomności w Gdyni.

Pozostałe służby z którymi współpraca stanowi zasób lokalnego systemu:

- Straż Ochrony Kolei
- Straż Pożarna
- Straż Graniczna
- Służba Więzienna

W zależności od sytuacji powyższe służby wspierają działania służb społecznych w zakresie; diagnozowania osób bezdomnych, informacji o nowych miejscach przebywania, wsparcia w zakresie pomocy udzielanej cudzoziemcom, zapobiegania żebractwu nieletnich, zabezpieczenia i ochrony ppoż miejsc przebywania osób bezdomnych a także schronisk, pomocy przy sprawach osób opuszczających Zakłady Karne i Areszty.

WSPÓŁPRACA NA RZECZ OSÓB ZAGROŻONYCH BEZDOMNOŚCIĄ I BEZDOMNYCH W OBSZARZE ZDROWIA

Wsparcie osób bezdomnych w zakresie uzależnień w tym terapii uzależnień

W 2013 r. problem uzależnienia od alkoholu dotykał ok. 340 osób tj. ponad 40% populacji osób bezdomnych w Gdyni. **Ośrodek Profilaktyki i Terapii Uzależnień (OPiTU)** jest ważną instytucją wspierającą pracę z osobami bezdomnymi w kontekście motywacji do podjęcia terapii oraz leczenia uzależnień.

W OPiTU działają trzy placówki:

- 01/ **Poradnia Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia**, ul. Reja 2a
- 02/ **Dzienny Oddział Terapii Uzależnienia od Alkoholu**, ul. Reja 2a
- 03/ **Poradnia Leczenia Uzależnień**, ul. Chrzanowskiego 3/5

Oferta Ośrodka obejmuje dostęp do:

- 01/ zespołu psychoterapeutów uzależnień
- 02/ psychiatrów
- 03/ psychoterapii indywidualnej i grupowej w trybie ambulatoryjnym
- 04/ pracownika socjalnego
- 05/ radcy prawnego
- 06/ profesjonalnego doradca zawodowego
- 07/ programu redukcji szkód

Dodatkowo pracownicy socjalni MOPS dysponują możliwością organizacji terapii w pozagminnych Ośrodkach m.in.:

- 01/ **Oddział leczenia uzależnienia od alkoholu** w Żukówku (Stowarzyszenie Osiem)
- 02/ **Ośrodek Readaptacji Stowarzyszenia Solidarni „PLUS” EKO „Szkoła Życia”** w Wandzinie
- 03/ **Ośrodek Readaptacji Stowarzyszenia Solidarni „PLUS” EKO „Szkoła Życia”** - filia w Gajkach

Szpital Wojewódzkie w Gdyni

SZPITAL MORSKI IM. PCK I SZPITAL ŚW. WINCENTEGO A PAULO

Współpraca polega w szczególności na organizacji wsparcia bezdomnych pacjentów po zakończonym leczeniu szpitalnym. Szpitale dysponują pracownikami socjalnymi, którzy są w stałym kontakcie z pracownikami Zespołu ds. Bezdomnych. Wspólne działania obejmują; ustalanie konkretnych miejsc w schroniskach, mieszkaniach, placówkach odpowiadających stanowi zdrowia bezdomnych pacjentów. Wspólne działania obejmują również ustalanie niezbędnego poziomu opieki i pielęgnacji, kompletowanie dokumentacji dla osób nieubezpieczonych o przyznanie prawa do świadczeń zdrowotnych, poszukiwanie miejsc i kompletowanie dokumentacji niezbędnej do umieszczenia w ZOL i DPS.

Miejska Stacja Pogotowia Ratunkowego w Gdyni

Pogotowie Ratunkowe z racji swojego działania jest jednym z najważniejszych partnerów w obszarze interwencji. Ratownicy Pogotowia często jako pierwsi docierają do osób bezdomnych będących w bezpośrednim zagrożeniu zdrowia bądź życia. Pogotowie stanowi ważny element wsparcia w pracy streetworkerów. Zabezpiecza również systematycznie badania socjodemograficzne osób bezdomnych.

Zakład Opiekuńczo Lecznicy

Stan zdrowia osób bezdomnych opuszczających Szpitale bardzo często wymaga dalszego umieszczenia w placówce zapewniającej wsparcie opiekuńczo-medyczne na odpowiednim poziomie. ZOL jest zakładem stacjonarnym udzielającym całodobowej opieki, obejmującym swym zakresem leczenie, pielęgnację i rehabilitację osób nie wymagających hospitalizacji oraz zapewnia im odpowiednie warunki dostosowane do stanu zdrowia. W Gdyni funkcjonuje ZOL na ul. Jęczmiennej 8 prowadzony przez Caritas Archidiecezji Gdańskiej. Istnieje duże zapotrzebowanie na miejsca w tego typu placówkach.

Hospicjum św. Wawrzyńca w Gdyni

Z uwagi na ciągle pogarszającą się sytuację zdrowotną osób bezdomnych, coraz większa ich liczba tych korzysta ze wsparcia Hospicjum. Obejmuje ono opieką paliatywną osoby nieuleczalnie chore oraz ich rodziny. **Działalność realizowana jest w różnorodnych formach:**

- 01/ Hospicjum Domowe
- 02/ Hospicjum Stacjonarne
- 03/ Poradnia Medycyny Paliatywnej i Leczenia Bólu
- 04/ Ośrodek Opieki nad Osieroconymi
- 05/ Ośrodek Edukacyjny
- 06/ Wolontariat
- 07/ Wypożyczalnia Sprzętu Rehabilitacyjnego

Centrum Zdrowia Psychicznego

Od kilku lat liczba osób bezdomnych objętych wsparciem MOPS, doświadczających kryzysów psychicznych rośnie. Centrum Zdrowia Psychicznego dysponując profesjonalną kadrą lekarską może być ważnym zasobem zarówno w obszarze interwencji (również z zastosowaniem instytucji przymusu bezpośredniego) jak i w obszarze reintegracji osób bezdomnych po kryzysach psychicznych.

Centrum specjalizuje się w leczeniu chorób psychicznych, terapii nerwic, zaburzeń zachowania, ADHD, kryzysów rodzinnych i kryzysów dojrzewania. **W skład centrum wchodzi:**

- 01/ Poradnia zdrowia psychicznego dla dorosłych
- 02/ Poradnia zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży
- 03/ Poradnia seksuologii i patologii współżycia
- 04/ Oddział dzienny psychiatryczny

Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej SYNTONIA w Gdyni i Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej ANIMUS w Gdyni.

Kolejne podmioty świadczące usługi lecznicze osobom doświadczającym kryzysów psychicznych. Na przestrzeni ostatnich kilku lat działalność Zakładów rozwinęła się i stanowi coraz większe wsparcie również dla osób bezdomnych w Gdyni. **Zakres świadczonych przez podmioty usług to m. in.:**

- 01/ Konsultacje psychiatryczne
- 02/ Konsultacje psychologiczne
- 03/ Dzienny Oddział Psychiatryczny leczenia depresji, zaburzeń lękowych, zaburzeń osobowości.

Poradnia Chorób Płuc i Gruźlicy przy Specjalistycznej Przychodni Lekarskiej Śródmieście w Gdyni

Z uwagi na zwiększone ryzyko zachorowalności na choroby zakaźne (gruźlica) osób bezdomnych, od wielu lat zarówno pracownicy Zespołu, schronisk jak również same osoby bezdomne korzystają z pomocy i wsparcia Poradni. Poradnia nadzoruje leczenie poszpitalne chorób jak również przeprowadza badania potwierdzające lub wykluczające chorobę. W przypadku podejrzenia zachorowania na gruźlicę istnieje ustalony tryb działania, mający na celu monitorowanie osoby chorej oraz jej środowiska w celu szybkiego reagowania i ograniczenia szkodliwości działania choroby.

WSPÓŁPRACA NA RZECZ OSÓB ZAGROŻONYCH BEZDOMNOŚCIĄ I BEZDOMNYCH W OBSZARZE AKTYWIZACJI ZAWODOWO- SPOŁECZNEJ

Urząd Pracy

Realizuje zadania samorządu powiatowego w zakresie polityki rynku pracy wyszczególnione w art. 9 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Współpraca z Urzędem Pracy aktualnie skupia się na działaniach zapewniających osobom bezdomnym możliwość rejestracji jako osoby bezrobotne. Oprócz możliwości zatrudnienia osoby bezrobotne uzyskują również prawo do bezpłatnych świadczeń zdrowotnych. Zapoczątkowane zostały również inicjatywy dające możliwości indywidualnego podejścia do problemów klienta poprzez bezpośredni kontakt z doradcami Urzędu.

Centrum Integracji Społecznej w Gdańsku (CIS)

Centrum Integracji Społecznej w Gdańsku zostało utworzone przez Towarzystwo Pomocy im. Św. Brata Alberta Koło Gdańskie jest jednostką organizacyjną realizującą reintegrację zawodową i społeczną.

Współpraca z CIS Gdańsk rozpoczęła się w 2011. Od tamtego czasu z usług Centrum skorzystały 33 osoby z których 15 ukończyło pełen cykl. Z tych osób 5 podjęło zatrudnienie i nadal pracuje. Z uwagi na niewielki wskaźnik zatrudnialności klientów pomocy społecznej a w szczególności osób bezdomnych, istnieje potrzeba rozwinięcia współpracy z CIS jak również próba zainicjowania alternatywnych rozwiązań w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej.

GDYŃSKA KOALICJA – „W OBLICZU BEZDOMNOŚCI”

Jednym z najważniejszych zadań leżących u podstaw profesjonalnej pomocy osobom bezdomnym jest koordynacja działań i ścisła współpraca ze służbami miejskimi, a także z organizacjami pozarządowymi na rzecz osób bezdomnych. Odbywa się to poprzez wspólną lustrację miejsc pozaschroniskowych, wymianę informacji, spotkania, konferencje, szkolenia. Wszystkie te działania spowodowały stworzenie lokalnej koalicji na rzecz rozwiązywania problemu bezdomności w Gdyni, a także łagodzenia jego skutków.

W okresie zimowym organizowane są cykliczne spotkania instytucji i służb miejskich zaangażowanych w pomoc osobom bezdomnym. Kluczowe dla prawidłowego funkcjonowania systemu wsparcia osób bezdomnych są relacje pomiędzy służbami, OPS i NGO.

W Gdyni istnieje też tradycja współpracy między różnymi instytucjami oraz służbami miejskimi na rzecz osób bezdomnych, spotkania odbywają się zawsze kiedy zaistnieje taka potrzeba i są one poświęcone wypracowaniu konkretnych rozwiązań w obszarze problemowym.

Od lat pracownicy organizacji pozarządowych oraz Miejskiego Ośrodka Pomocy są zaangażowani w działalność Pomorskiego Forum na Rzecz Wychodzenia z Bezdomności, które tworzy platformę współpracy dla całego województwa. Dzięki temu zaangażowaniu pracownicy mają możliwość wymiany informacji o sposobach i narzędziach pracy, o bieżących sukcesach i problemach innych organizacji działających na polu bezdomności.

Celem zwiększenia partycypacji partnerów społecznych w kształtowaniu lokalnych rozwiązań w dziedzinie bezdomności Prezydent Miasta Gdyni ogłosił otwarty konkurs ofert na powierzenie realizacji zadania publicznego z zakresu pomocy społecznej polegającego na: rozwijaniu innowacyjnych form pomocy społecznej oraz opracowaniu i realizacji Programu rozwiązywania problemu bezdomności w Gdyni w oparciu o analizę i ocenę zjawisk.

PRACA SOCJALNA Z OSOBAMI ZAGROŻONYMI BEZDOMNOŚCIĄ ORAZ OSOBAMI BEZDOMNYMI

Podejmowane działania w zakresie wsparcia osób bezdomnych prowadzone jest w oparciu o analizę zasobów i barier oraz sporządzenie na tej podstawie rzetelnej diagnozy.

Wprowadzony został **trójstopniowy podział pracy socjalnej** – regularna praca socjalna (RPS), pogłębiona praca socjalna (PPS) oraz intensywna praca socjalna (IPS). Celem wprowadzenia podziału było m.in. wyspecjalizowanie działań skierowanych na wczesne rozpoznawanie problemu zagrożenia bezdomnością i uruchamianie skutecznych działań w tym zakresie. Zwiększenie umiejętności diagnostycznych pracowników MOPS połączone ze zwiększeniem wachlarza narzędzi dostępnych dla pracowników socjalnych w zakresie pracy z osobami (środowiskami) zagrożonymi bezdomnością. Zarówno kierownicy Dzielnicowych Ośrodków Pomocy Społecznej jak i pracownicy socjalni realizujący wszystkie trzy wymiary pracy socjalnej zostali wyposażeni w narzędzia diagnozowania sytuacji zagrożenia bezdomnością – zwłaszcza w kontekście analizy zadłużeń czynszowych, zadłużeń współwystępujących. **Osoby objęte PPS i IPS mają dostęp do szerokiego wachlarza Instrumentów Aktywnej Integracji:**

- 01/ korzystanie z dostępnych usług na zasadzie PALETY (indywidualny dobór metod pracy do konkretnej sytuacji klienta)
- 02/ organizacja systemu poprzez płaszczyzny PREWENCJI, INTERWENCJI, INTEGRACJI
- 03/ usługi środowiskowe, usługi sąsiedzkie, opiekuńcze, świetlice
- 04/ zasiłki celowe
- 05/ prace społeczne użyteczne

Kontrakt socjalny

- pisemna umowa zawarta z osobą ubiegającą się o pomoc, określająca uprawnienia i zobowiązania stron umowy, w ramach wspólnie podejmowanych działań zmierzających do przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej osoby lub rodziny; zawierany głównie na konkretne i nie rozciągnięte w czasie działania pomiędzy pracownikiem socjalnym a klientem.

Indywidualny Program Wychodzenia z Bezdomności

To dzisiaj najważniejsze narzędzie pozwalające osobom bezdomnym podjąć działania zmierzające do usamodzielnienia. Jak pokazują statystyki z roku na rok zmniejsza się liczba osób uczestnicząca w Programach co spowodowane jest barierami osób bezdomnych tj. podeszły wiek, niepełnosprawność i uzależnienia. Dzisiejsze patrzyenie na Program

wymaga zmiany podejścia z aktywizacji zawodowej na jak najdłuższe podtrzymywanie aktywności społecznej.

Programy te kierowane są do osób bezdomnych, które zdecydowały się na opuszczenie schronisk i wynajęcie mieszkania/pokoju bądź też/i podlegają reintegracji zawodowej (biorą udział w projektach/przedsięwzięciach nakierowanych na zwiększenie kompetencji społecznych i zawodowych) lub reintegracji społecznej (np. mieszkają samodzielnie w domach wspólnotowych).

Pod pojęciem Indywidualnego Programu Wychodzenia z Bezdomności rozumie się metodę pracy polegającą na udzieleniu wsparcia prawnego, psychologicznego, zawodowego, informacyjnego oraz finansowego bezdomnym osobom/rodzinom, które posiadają choć minimalne zasoby (zwłaszcza w wymiarze stabilnej sytuacji zdrowotnej i posiadania stałego dochodu) i motywację do tego, aby zmienić swoją sytuację życiową. Główna pomoc opiera się na mocnym wsparciu tych rodzin w m.in. znalezieniu pracy, przekwalifikowaniu się czy też uzupełnieniu wykształcenia, odnowieniu więzi rodzinnych, podtrzymywaniu motywacji do zmiany. Pomoc finansowa opiera się na partycypowaniu w kosztach wynajmu mieszkania czy pokoju, adekwatnie do indywidualnych zasobów posiadanych przez osobę/rodzinę. Program ustalany jest indywidualnie po przeprowadzeniu dokładnej diagnozy dla każdej bezdomnej osoby/ rodziny i określa wszelkie kwestie dotyczące funkcjonowania osoby/ rodziny w środowisku włącznie z etapami i terminami realizacji.

Indywidualny Program Wychodzenia z Bezdomności jest ok. 3 razy tańszy w realizacji od kosztów, jakie gmina ponosi za pobyt osoby lub rodziny w placówce i ma pozytywny wpływ na zwiększanie przez osoby bezdomne zasobów i motywacji do zmiany.

Projekt socjalny „Utrecht”

Jest pilotażowym działaniem rozpoczętym we wrześniu 2015r, zakładającym wielopłaszczyznowe podejście do pracy z osobami bezdomnymi i procesu wychodzenia z bezdomności. Projekt jest zbieżny z ideą metody „housing first”, która w pierwszej kolejności koncentruje się na zapewnieniu osobie bezdomnej bezpiecznego miejsca przebywania (wynajęcie mieszkania, pokoju), oraz zakłada intensywną pracę w kierunku aktywizacji zawodowej i włączenia osób bezdomnych w życie społeczne. Wpisuje się w proces „deinstytucjonalizacji” tzn. główny nurt pomocy w wychodzeniu z bezdomności jest ukierunkowany na wyjście z instytucji – schroniska i zamieszkanie poza nim. Plan pomocy opiera się na zasobach klienta i jest indywidualnie do niego dopasowywany poprzez aktywne działania środowiskowe, zmierzające do utrwalania samodzielności. Od września 2015r. do marca 2016r w projekcie uczestniczyło 37 osób bezdomnych wcześniej przebywających w schroniskach lub na ulicy.

Projekt socjalny „Gdyńska-Warszawska”

Jest kolejnym pomysłem na aktywizację osób bezdomnych w procesie wychodzenia z bezdomności. Jest to również działanie pilotażowe zbieżne z ideą metody „housing first”. Projekt zakładał wyremontowanie i włączenie mieszkania pozyskanego z substancji mieszkaniowej gminy w struktury MOPS, co pozwoliło na monitorowanie procesu wdrażania w/w metody, zarówno w obszarze organizacyjnym, jak i merytorycznym, w szczególności w zakresie aktywnego uczestnictwa osób bezdomnych w procesie adaptacji przestrzeni mieszkalnej. Zarówno w procesie adaptacji samej przestrzeni, jak i pracy z w/w osobami na rzecz wychodzenia z bezdomności, projekt zakłada zaangażowanie podmiotów i specjalistów z różnych obszarów. Projekt ma charakter interdyscyplinarny, a dobre praktyki w zakresie współpracy podczas jego realizacji przyczyniają się do zbudowania trwałej koalicji na rzecz tej metody pracy z osobami bezdomnymi. Każdy z mieszkańców mieszkania zobowiązany będzie do podpisania umowy z MOPS Gdynia, na podstawie której będzie partycypował w kosztach utrzymania. Takie rozwiązanie, pozwoli utrzymać mieszkanie w standardzie, w jakim zostało ono oddane do użytku, bez ryzyka zadłużeń, czy braku reakcji w przypadku wystąpienia awarii. Docelowo w mieszkaniu znajdzie schronienie 6 bezdomnych mężczyzn.

Projekt „Gdyńska-Warszawska” i włączenie lokalu do struktur MOPS oraz praca w oparciu o metodę „housing first”, pozwala na budowanie nowego podejścia do procesu wychodzenia z bezdomności w Gdyni, oraz daje realną szansę na aktywizację i udział w/w osób w życiu społeczno-zawodowym.

STREETWORKING W GDYNI

W Gdyni streetworking jest prowadzony przez odpowiednio przygotowanych i przeszkolonych pracowników. Działania realizowane są na rzecz osób bezdomnych pozostających poza systemem pomocy instytucjonalnej (poza placówkami zapewniającymi schronienie takimi jak noclegownie, schroniska, domy dla bezdomnych) w jej środowisku, na jej zasadach, w jej tempie i w oparciu o plan, który zaakceptowała. Streetworking jest działaniem realizowanym przez MOPS w Gdyni od listopada 2005r. Od 2010 r. do chwili obecnej na stałe pracują 2 osoby.

05

Zidentyfikowane bariery w obszarze wsparcia osób bezdomnych

Przytoczone brzmienie barier jest wynikiem pracy warsztatowej reprezentantów kluczowych instytucji zaangażowanych w problematykę bezdomności. Forma redakcyjna zachowuje niemalże oryginalne stwierdzenia koalicjantów.

01/ BARIERY W HARMONIZOWANIU DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB BEZDOMNYCH

Opis barier	Pomoc społeczna	Służba zdrowia	Służby mundurowe	Organizacje pozarządowe
01/ Zbyt mały zakres działania interdyscyplinarnego pomiędzy partnerami społecznymi i instytucjami (ustalanie planów działań, podejmowanie decyzji).	●	+	◆	★
02/ Niedostateczny poziom uregulowań i harmonizacji działań na styku profilaktyki, interwencji i integracji.	●	+	◆	★
03/ Niedostateczny poziom wymiany informacji pomiędzy podmiotami realizującymi bezpośrednio usługi dla osób bezdomnych.	●	+	◆	★
04/ Brak optymalnego rozwiązania w przypadku agresywnej osoby nietrzeźwej znajdującej się w placówce lub na ulicy (problem powiązany z brakiem w Gdyni odpowiednio wyposażonego miejsca sprawującego funkcję izby wytrzeźwień).	●	+	◆	★
05/ Duża liczba osób bezdomnych w przestrzeni publicznej.	●	+	◆	★
06/ Niesystemowa profilaktyka bezdomności.	●	+		★
07/ Duża liczba napływowych osób bezdomnych z gmin innych niż Gdynia (w sezonie letnim).	●		◆	★
08/ Egzekucje komornicze na osobach bezdomnych zadłużonych, które hamują podejmowanie przez nie legalnej pracy.	●	+		★
09/ Brak dostatecznej edukacji zdrowotnej i profilaktyki zdrowotnej wśród osób bezdomnych.	●	+		

02/ BARIERY W OBSZARZE REALIZACJI USŁUG SPOŁECZNYCH

Opis barier	Pomoc społeczna	Służba zdrowia	Służby mundurowe	Organizacje pozarządowe
01/ Brak wystarczającej liczby placówek odpowiadających na rosnące zapotrzebowanie na specjalistyczne, całodobowe usługi opiekuńcze dla osób bezdomnych starszych i chorych.	●	+	◆	★
02/ Nierówny dostęp do usług specjalistów w szczególności w zakresie psychiatrii. Wysoki współczynnik zaburzeń psychicznych wśród osób bezdomnych i nieodpowiednio rozwinięty system ochrony zdrowia psychicznego.	●	+	◆	★
03/ Nierówny dostęp do ZOI-i ze względu na ich niedofinansowanie, preferowanie pacjentów z wyższymi dochodami.	●	+		★
04/ Niewystarczający poziom dostosowania placówek do potrzeb starzejącej się populacji osób bezdomnych oraz wypracowanych standardów ⁶ . Pomimo wieloletnich inwestycji w infrastrukturę nadal istnieje potrzeba adaptacji i dostosowania technicznego budynków schronisk.	●			★
05/ Brak odpowiednich narzędzi do realizacji idei <i>housing first</i> , nieprzygotowanie systemu na proces deinstytucjonalizacji w obszarze bezdomności w odpowiedzi na wyczerpującą się ideę pomocy instytucjonalnej (w postaci schronisk).	●			★
06/ Brak możliwości prowadzenia terapii w placówce/ lub zorganizowania dojazdu dla osób niepełnosprawnych, które nie mogą samodzielnie dotrzeć do Ośrodka.		+	◆	★
07/ Mechanizm uzależnienia od życia w placówkach.	●	+		★
08/ Trudna do uchwycenia granica pomiędzy wysoką jakością realizacji planu wsparcia w placówce a wysoką jakością pobytu w placówce.	●			★

⁶ Wspomniane powyżej standardy to standardy wypracowane w ramach systemowego projektu „Tworzenie i rozwijanie standardów jakości usług pomocy i integracji społecznej” gdzie w ramach zadania 4 w zakresie standaryzacji pracy z osobami bezdomnymi opracowano Model Gminny Standard Wychodzenia z Bezdomności (GSWB). Model został wypracowany przez ekspertów, praktyków pracujących zarówno w instytucjach jednostek samorządu terytorialnego jak i organizacji pozarządowych. Ponad 150 przedstawicieli tych instytucji opracowała standardy, które po fazie pilotażowego wdrażania zostały poprawione i opublikowane w Podręczniku Model GSWB dostępnym na stronie Pomorskiego Forum na Rzecz Wychodzenia z Bezdomności oraz w wersji drukowanej po kontakcie z pracownikami PFWB.

02/ BARIERY W OBSZARZE REALIZACJI USŁUG SPOŁECZNYCH

Opis barier	Pomoc społeczna	Służba zdrowia	Służby mundurowe	Organizacje pozarządowe
09/ Trudności w podejmowaniu odpowiedniej i skutecznej strategii pracy socjalnej z osobą bezdomną (m.in. na ile poziom asertywności pracownika socjalnego wpływa na pozytywny efekt relacji).	●	+		★
10/ Duża liczba osób przebywających w schroniskach z powodu niepełnosprawności i podeszłego wieku.	●			★
11/ Zbyt mała liczba miejsc w Punkcie Interwencji Noclegowej.				★
12/ Brak całodobowej placówki niskoprogramowej, z której w ciągu dnia mogłyby skorzystać osoby bezdomne (PIN przyjmuje tylko nocą).		+		

03/ BARIERY IDENTYFIKOWANE PO STRONIE OSÓB BEZDOMNYCH

Opis barier	Pomoc społeczna	Służba zdrowia	Służby mundurowe	Organizacje pozarządowe
01/ Problem skutków długotrwałej bezdomności (sfera psychiczna) – nadużywanie alkoholu, bierność.	●	+	◆	★
02/ Brak przestrzegania zasad higieny przez osoby bezdomne.	●	+	◆	★
03/ Postawa roszczeniowa.	●	+	◆	★
04/ Niski kapitał społeczny osób bezdomnych, utrudnione uczestnictwo w życiu społecznościach lokalnych (m.in. niski poziom partycypacji w wydarzeniach kulturalnych, sportowych, społecznych).	●	+		★
05/ Obciążenia komornicze.	●	+		★
06/ Niepełnosprawność osób bezdomnych.	●	+		★
07/ Odległa perspektywa uzyskania stałego lokum.	●	+		★
08/ Brak motywacji wśród osób bezdomnych do wyjścia z problemu.	●	+		★

04/ BARIERY DOTYCZĄCE WIEDZY I KOMUNIKACJI STRON ZAANGAŻOWANYCH W PROBLEMATYKĘ BEZDOMNOŚCI

Opis barier	Pomoc społeczna	Służba zdrowia	Służby mundurowe	Organizacje pozarządowe
01/ Niedostateczna ilość systematycznych, wspólnych szkoleń przygotowujących do pracy z osobami bezdomnymi wśród służb mundurowych i innych instytucji/ organizacji stykających się z problemem bezdomności (jak rozmawiać? jak motywować? jak reagować?).	●	+	◆	★
02/ Niewystarczająca wiedza lokalnych urzędników dotycząca zapobiegania bezdomności.	●	+	◆	★
03/ Słaby przepływ informacji pomiędzy wykonawcami usług.	●	+	◆	★
04/ Stereotypy dotyczące bezdomności funkcjonujące wśród niektórych grup pracowników służb i instytucji.	●	+	◆	★
05/ Niesystemowa wymiana wiedzy i doświadczeń związanych z problematyką wsparcia osób bezdomnych wewnątrz instytucji/organizacji.	●	+	◆	★
06/ Brak aktualnej diagnozy zagrożenia bezdomnością.	●	+	◆	★
07/ Stereotypy dotyczące bezdomności funkcjonujące w społeczeństwie.	●	+	◆	★
08/ Brak opisanych i zanalizowanych przypadków osób, którym udało się pokonać problem bezdomności (szerzej, brak badań nad efektywnością systemu wsparcia, niska świadomość wśród pomagaczy jakie podjęte kroki i użyte narzędzia są najbardziej efektywne w wychodzeniu z bezdomności).	●	+		★
09/ Niedostateczna skuteczność upowszechniania informacji na temat poszczególnych usług kierowanych do osób bezdomnych dostęp do wiedzy na temat usług skierowanych do osób bezdomnych.	●			★
10/ Brak profesjonalnej prognozy zjawisk w zakresie gdyńskiej bezdomności.	●			★
11/ Brak usystematyzowanego i aktualnego obrazu odbiorców wsparcia (profile, segmenty).	●			

05/ BARIERY WYSTĘPUJĄCE W PRZESTRZENI PUBLICZNEJ

Opis barier	Pomoc społeczna	Służba zdrowia	Służby mundurowe	Organizacje pozarządowe
01/ Niezagospodarowane pustostany.	●	+	◆	★
02/ Niezabezpieczone miejsca przebywania osób bezdomnych.	●	+	◆	★

06

Cele i zadania programu

W odpowiedzi na zidentyfikowane bariery oraz w oparciu o lokalne zasoby zdecydowano się na wypracowanie celu strategicznego, któremu podporządkowane są cele ogólne.

CEL STRATEGICZNY

Zwiększenie liczby osób, które wyszły z bezdomności

CEL OGÓLNY 1

Aktualizacja i usystematyzowanie wiedzy o zjawisku gdyńskiej bezdomności oraz o osobach, które jej doświadczają.

Cel szczegółowy 1.1

Zwiększenie liczby i zakresu danych obrazujących sytuację osób bezdomnych w Gdyni.

Zadanie 1.1.1 Realizacja badania socjodemograficznego (poziom ogólnopolski i regionalny).

Zadanie 1.1.2 Opracowanie pogłębionych analiz dotyczących zjawiska bezdomności w Gdyni w oparciu o dane pozyskiwane w badaniach regionalnych i krajowych.

Zadanie 1.1.3 Zaprojektowanie i przeprowadzenie dwóch analiz tematycznych dotyczących gdyńskiej bezdomności o charakterze statystycznym i jakościowym.

CEL SZCZEGÓŁOWY 1.2

Zwiększenie liczby publikacji i materiałów informacyjnych o zjawisku bezdomności w Gdyni i gdyńskim systemie wsparcia osób bezdomnych.

Zadanie 1.2.1 Opracowanie lokalnego katalogu zasobów w działaniach na rzecz osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością

Zadanie 1.2.2 Opracowanie publikacji informacyjnej o Gdyńskich inicjatywach w obszarze zjawiska bezdomności.

CEL OGÓLNY 2

Zwiększenie efektywności systemu wsparcia osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością.

Cel szczegółowy 2.1

Wzmocnienie koalicji podmiotów zaangażowanych w problematykę bezdomności.

Zadanie 2.1.1 Zorganizowanie stałej płaszczyzny spotkań i wzajemnej edukacji koalicjantów.

Zadanie 2.1.2 Poszerzenie lokalnej koalicji o nowe instytucje, organizacje istotne dla rozwiązywania problemu bezdomności w Gdyni.

Zadanie 2.1.3 Zorganizowanie corocznych podsumowań działalności koalicji w formie konferencji.

Zadanie 2.1.4 Opracowanie mapy zakresów oddziaływania poszczególnych uczestników koalicji i uporządkowanie algorytmów działania w sytuacjach kryzysowych.

Zadanie 2.1.5 Przeprowadzenie adaptacji struktur Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Gdyni do nowych zjawisk i wyzwań w obszarze bezdomności.

Cel szczegółowy 2.2

Poprawa dostępu osób bezdomnych do usług w obszarze ochrony zdrowia, sprawowania opieki i pielęgnacji oraz terapii uzależnień.

Zadanie 2.2.1 Opracowanie i wdrożenie planu oddziaływania edukacyjnego skierowanego do osób bezdomnych podejmującego tematy usług ochrony zdrowia i opieki, dostępnych w regionie i na terenie Gdyni.

Zadanie 2.2.2 Dostosowanie istniejących w strukturach gminy placówek do potrzeb osób bezdomnych w podeszłym wieku i z niepełnosprawnościami.

Zadanie 2.2.3 Wdrożenie rozwiązań ułatwiających dostęp do terapii uzależnień dla osób bezdomnych niepełnosprawnych ruchowo.

Zadanie 2.2.4 Upowszechnienie stosowania usług opiekuńczych w pierwszej fazie readaptacji mieszkaniowej.

Cel szczegółowy 2.3

Rozwój systemu mieszkalnictwa wspieranego dla osób bezdomnych w szczególności dla osób w podeszłym wieku i z niepełnosprawnościami.

Zadanie 2.3.1 Wypracowanie strategii i mechanizmów pozyskiwania zasobów mieszkaniowych na potrzeby mieszkalnictwa wspieranego.

Zadanie 2.3.2 Opracowanie modelu funkcjonowania mieszkalnictwa wspieranego (finansowanie, monitoring, zasiedlanie, praca specjalistów, reagowanie kryzysowe).

Zadanie 2.3.3 Opracowanie palety usług i projektów wspierających readaptację mieszkaniową osób bezdomnych opuszczających instytucjonalne formy wsparcia.

Cel szczegółowy 2.4

Zwiększenie liczby systematycznych działań zapobiegających bezdomności oraz działań reintegracyjnych.

Zadanie 2.4.1 Zwiększenie liczby miejsc dziennego wsparcia służących podtrzymaniu i odbudowie relacji i kompetencji społecznych osób, które doświadczyły bezdomności.

Zadanie 2.4.2 Wdrożenie stałego mechanizmu monitorowania skali zadłużeń mieszkaniowych w gdyńskich spółdzielniach mieszkaniowych.

Zadanie 2.4.3 Utrwalenie modelu diagnostyki sytuacji mieszkaniowej gdynian i współpracy w obszarze interwencji w tym zakresie.

Cel szczegółowy 2.5

Upowszechnienie wiedzy o bezdomności i o systemie wsparcia osób bezdomnych.

Zadanie 2.5.1 Zaplanowanie i realizacja cyklu spotkań i warsztatów adresowanych do pracowników instytucji i podmiotów tworzących system wsparcia osób bezdomnych w Gdyni.

Zadanie 2.5.2 Zaplanowanie kampanii społecznej upowszechniającej informacji o zjawisku bezdomności oraz o zasobach miasta w walce z tym zjawiskiem.

07

Postanowienia końcowe

SZCZEGÓŁOWY PLAN PRACY

Ustalono, że w każdym roku funkcjonowania programu koalicjanci opracują szczegółowy harmonogram prac i sposób rozliczenia podjętych inicjatyw i zobowiązań. Koalicja ustali również podmioty odpowiedzialne za realizację zadań rocznych.

MONITOROWANIE REALIZACJI PROGRAMU

Odbywać się będzie w ramach spotkań koalicji podmiotów zaangażowanych w problematykę bezdomności. Organizator spotkań koalicyjnych zadba o udokumentowanie najistotniejszych informacji o postępie realizacji programu i istotnych zmianach wskaźników w obszarze bezdomności. Innym źródłem danych wykorzystywanych w procesie monitorowania jest dokumentacja sporządzana przy realizacji poszczególnych zadań. Monitoring realizowany będzie w trybie ciągłym.

EWALUACJA PROGRAMU

Odbywa się w oparciu o dane i dokumenty uzyskane w procesie monitorowania programu oraz inne dokumenty, które mogłyby zawierać przydatne informacje.

Proces ewaluacji programu ma na celu ocenę wdrażania programu pod kątem adekwatności podejmowanych działań, ich efektywności, tempa realizacji programu, skuteczności metod zastosowanych w realizacji.

Proces ewaluacji powinien dostarczyć wnioski co do kształtu dalszej pracy w ramach programu.

CZĘSTOTLIWOŚĆ EWALUACJI PROGRAMU

- jeden raz w roku.

Dokumentem potwierdzającym przeprowadzenie ewaluacji jest roczny raport z realizacji programu.

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA ZADAŃ PROGRAMOWYCH

Wszystkie zadania ujęte w programie finansowane będą z budżetu miasta w ramach środków przeznaczonych na pomoc społeczną. Szczególne inicjatywy projektowe, które wyłonią się w procesie wdrażania programu finansowane będą z dostępnych zewnętrznych źródeł, np. programy rządowe, środki EFS i inne.

NADZÓR NAD PROGRAMEM

Nadzór nad realizacją programu sprawuje Prezydent Miasta Gdyni, który za pośrednictwem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej pozyskuje szczegółowe informacje o osiągniętych efektach w ramach programu i podejmuje ostateczne decyzje w zakresie alokacji zasobów gminy.

Gdyńska koalicja w obliczu bezdomności

REDAKCJA: Członkowie Gdyńskiej Koalicji w Obliczu Bezdomności

FOTOGRAFIA: Marcin Kowalewski

PROJEKT GRAFICZNY, ILUSTRACJE, SKŁAD: Joanna Kurowska

DRUK I OPRAWA:

WYDAWCA: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Gdyni
ul. Grabowo 2, 81-265 Gdynia, tel. 58 782 01 20, 58 625 93 37, fax. 58 625 93 70 , www.mopsgdynia.pl

Wydanie pierwsze

Gdynia 2016

